

בר מצוה (2)

עשרה) או אז מתקרב לפרשת "ברנה", האב שמח כי הוא משתחרר מאפוסטרופסותו על הבן, שכן מעתה הבן בעצמו הוא "נושא אלמותיו".

רב זילברשטיין שליט"א בספרו "אמונה שלמה"

תפילין חלק ממהות יהודי

במסכת סוכה (כה.) מקשים התוספות על דעת רש"י שסובר ששלוחי מצוה פטורין מסוכה גם בחנייתן, לפי שלשיטתו העוסק במצוה פטור מן המצוות גם כאשר יש באפשרותו לקיים שניהם, ואם כן, קשה, אטו מי שיש תפילין על ראשו יהא פטור מקיום המצוות? וליישב זאת נראה דהנה באמת גדר החיוב להניח תפילין אינו כשאר חיובי המצוות, אלא זה נוגע לעצם מהות יהודי, שצריך להיות מעוטר תמיד בתפילין שמצוותן מעיקר הדין כל היום. ועל יהודי זה שיש עליו תפילין הטיילה התורה את קיום כל המצוות, נמצא שהיות התפילין עליו אינו בכלל דין עוסק במצוה פרטית שפטור מן המצווה, אלא זו מצוה כללית שנוגעת לעצם מהותו כיהודי. כיוצא בזה כבר נתבאר, שמשה רבינו נענש על שלא נזדרז למול בנו בלכתו למצרים, והקשו המפרשים כיון שהיה עוסק במצוה שנצטווה לילך למצרים, מדוע לא נפטור מקיום מצוה מילה מדין, עוסק במצוה פטור מן המצווה? ואף בזה נתבאר שמצות מילה היא מצוה שבגופו דהיינו שנוגעת ליסוד אופן היותו יהודי ולכן היא קודמת לכל המצוות, שכן דין עוסק במצוה פטור מן המצווה לא נאמר אלא ביהודי שיש לפניו שתי מצוות פרטיות שאינו מחויב להניח את זו שמקיים עתה, אבל מה שנוגע ליסוד אופן יהדותו קודם לכל.

ספר "דורות דרשה" לבר מצוה

כסדרן, הזהירות בחינוך הבנים

בקריאת שמע אנו אומרים: "וקשרתם לאות על ירך", "ולמדתם אותם את בניכם" ואחר כך "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך". משמע שהמצוה הראשונה המוזכרת בפסוקים אלו היא מצות תפילין, לאחר מכן מצות חינוך הבנים, ולאחר מכן מצות מזוזה. שאלו את האדמו"ר מבעלז: מדוע הדברים נכתבו בסדר הזה? מדוע מצות חינוך הבנים היא בין מצות תפילין למצות מזוזה? ענה הרבי תשובה שהיא יסוד בחינוך הבנים. כידוע בתפילין וגם במזוזה סדר הפרשיות הוא מעכב, שאם נכתבו שלא כסדרן דהיינו בסדר אחר פוסל. דבר נוסף, בתפילין ובמזוזה כמעט כל טעות פוסלת. אומר האדמו"ר מבעלז: הזהירות בחינוך הבנים צריכה להיות כמו הזהירות בכתבת תפילין ומזוזה. שכמעט ואין דרך חזרה.

רב זילברשטיין שליט"א בספרו "אמונה שלמה"

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים

יש לתת טעם מה שלא הזכירה תורה בפירוש את היום שבו נכנס אדם לכלל חיוב המצוות אלא דרך רמז, וילפותא או כהלכה למשה מסיני, אף שזה נוגע ליסוד האדם ולכלל כל המצוות ודברי התורה. ובאמת כיוצא בזה כבר עמדו המפרשים על מה שגם קבלת התורה לא נכתב בתורה בפירוש שהוא בשבועות, וכל טעם המועד והיום טוב, ביום זה לא הוזכר בתורה כי אם על הבאת העומר בגמר הספירה. וכך כתב בזה ה"כלי יקר" (ויקרא כג. טז): מה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה... הוא שעל מתן תורה לא רצה ה' להגדיר יום ידוע, לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאילו באותו יום קיבלה מהר סיני, כי באמת אמרו חז"ל שהתורה נמשלה לדד, מה דד זה כל זמן שהתינוק ממשמש בה הוא מוצא בה טעם חדש כך התורה כל ההוגה בה מוצא בכל יום טעם חדש, ע"כ דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום כאילו היום קיבלה מהר סיני, ואם כן כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה. וע"כ אין יום נתינתה בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת מנחה חדשה להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ע"כ.

ואולי זה אף הטעם שלא כתבה התורה את יום הבר מצוה שהוא בבחינת יום קבלת התורה הפרטית של יהודי, כדי שבכל מהלך חייו יהיו בעיניו דברי התורה והמצוות כאילו היום קיבלם ונתחייב בהם ברוח נכונה כראוי. ובאמת כבר עמדו המפרשים, לגבי הלימוד משמעון ולוי שכתוב בהם "איש", והיו בני י"ג שנים, שהרי לכאורה לפי חשבון השנים רק לוי היה בן י"ג שנים, ואילו שמעון היה גדול ממנו, ומה טעם כתב רש"י שהלימוד גם משמעון שהיא בן י"ג באותה שעה אלא זה גופא רצתה התורה לרמז בלימוד זה, שצריך להישאר תמיד במצב של ההתחדשות של כניסה למצוות, ולכן גם שמעון נחשב כמי שנכנס עתה להיות בן י"ג שנים למצוות.

ספר "דורות דרשה" לבר מצוה

ברכת ברוך שפטרני, שמחת האב מ"שחרור העוונות" האדמו"ר רבי אהרן מבעלז זצ"ל, דרש כמין חומר בנושא זה (של שחרור האב מעוונות הבן בהגיעו לבר מצוה) את הכתוב: "הלוח ילך ובכה נושא משך הזרע, בא יבא ברנה נושא אלמותיו" (תהלים קכו. ו). בשנת ילדותו של הבן, הרי אביו במצב של "הלוח ילך ובכה", על שהוא "נושא משך", נושא על שכמו את "הזרע", עוונות זרעו דהיינו בנו, אך כאשר "בא יבא" כשהבן בא ומגיע לגיל שלוש עשרה שנה ("יבא" בגימטריא: שלוש

הסמל של התפילין

יש להבין מה ראו לקבוע עיקר השמחה והבטוי של הכניסה לבר מצוה במצות תפילין, ולכאורה הרי באותה מידה בכניסתו ל"ג הוא מתחייב בכל תרי"ג המצוות, ומה ראו לעשות את עיקר השמחה בהדגשה על מצות תפילין? ויש לומר בזה יסוד גדול: דהנה סדר מצות זו, שמתחילין בתפילין של יד שמרמזים ומכוונים כנגד חלק התורה של מעשה, בידים, ללא דעת ומחשבה אלא כקבלת עול, ורק אחר כך מניח תפילין של ראש שהם כנגד כח הדעת שבמוח. וזה יחודו של יהודי, שמקדים את המעשה להבנת הדעת, כפי שהשיבו והקדימו ישראל "נעשה ונשמע", כאמור אף חלות זמן החיוב שנעשה בר מצוה נקבע באופן זה.

ומדויקים הדברים במה שאמרו חז"ל (עבודה זרה ג): כיוצא בו לא קיבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה אלא שנעשו גרים גרורים ומניחין תפילין בראשיהם ותפילין בזרועותיהם וכו', כין שרואים מלחמת גוג ומגוג וכו' כל אחד מנתק מצותן והולך שנאמר "ננתקה מוסרותימו וכו'" (תהלים ה. ג) ע"כ. אנו רואים כאן שינוי באופן ההנחה שמקדימין תפילין של ראש לתפילין של יד, שזה אופן העבודה של גוי, שמקדימים את הנשמע שכלול בתפילין של ראש לעשייה שמרומזת בתפילין של יד, לפי ששיטתם לנחלת ה' אינה מתוך קבלה עול ובטול, אלא רק מתוך הבנה ורצון עצמי, ולכן אין קיום לעבודתם. ובשעת סכנה ובליבול הדעת הם מתנתקים והולכים, שנאמר "ננתקה את מוסרותימו" רב זילברשטיין שליט"א בספרו "אמונה שלמה"

יראת שמים יסוד מסירות האדם

בעל "אהלי יעקב" מחלק את עניני תפילין של יד ותפילין של ראש באופן זה: תפילין של יד הם כנגד המצוות שבין אדם למקום, ולכן הם מכוסים, ככל הענינים שבין אדם לקונו שאינם גלויים, וחבויים במצפוני הלב. ואילו תפילין של ראש הם כנגד המצוות שבין אדם לחבירו, ולכן הם גלויים לכל. ומרומז גם בזמן הנחת תפילין שהוא משיראה את חבירו בריחוק ד' אמות (ברכות ט:), ובט"ז (אוי"ח סי' ל. א) כתב בטעם הדבר לפי שבתפילין מצאנו ענין ראייה, שנאמר בהם: וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך.

אמנם, לכן צריך להניח קודם תפילין של יד, להורות שאין אדם יכול להיות שלם בענינים שבין אדם לחבירו אלא אם הוא משלים את לבו בענינים שבין אדם למקום. וזאת להוציא מלבן של אלו הסוברים שיש יכולת לאדם להיות ישר בענינים שבין אדם לחבירו, גם אם אינו שלם עם קונו. כנגד זו אמרה תורה כל זמן שהם בין עיניך יהיו שניים.

ספר "דורות דרשה" לבר מצוה

הלכה: ברכה ברוך שפטרני וכו'

כתב הרמ"א (אוי"ח סי' רכה ס"ב): י"א מי שנעשה בנו בר מצוה יברך בא"י אמ"ה שפטרני מענשו של זה, וטוב לברך בלא שם ומלכות. במ"ב (סק"ו) כתב: ועכשיו נהגו שלא לברך עד שעה שהנער מתפלל בציבור בתורת ש"צ או שהוא קורא בתורה בשבת ראשונה שאז נודע לרבים שהוא בר מצוה. ובפסקי תשובות (אות ו) כתב: או כשעולה לתורה בשני וחמישי או שאר קריאת התורה בימות החול או בחוה"מ, אך אם רוצה להמתין עד שבת ולהודות להשי"ת ברוב עם הרשות בידו, אם כי לכתחילה רצוי שיהיה ברכה זו מיד לאחר שעלה פעם ראשונה לאחר גדלותו.

פסקי תשובות חלק ב'

פתגם: מפני שיבה תקום, התעורר טרם זקנה

ספר "שמחה"

חקירה: קטן

מצווה אך פטור מעונש, אי שאינו מצווה כלל (אחיעזר ח"ג פא- יא ד"ה יש: מותר, חלקת יואב א, קובץ שיעורים ב"ב תיג. וקובץ הערות עה- ב כתב שאינו מצווה אך יש בו את סיבת האיסור, וכן בקהילות יעקב יבמות טז- ו כתב שאינו מצווה אך המעשה שנאוי לפני הקב"ה)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: שינת חינוך

מגיד דרש בבית המדרש לפני קהל. היה ביניהם אחד שהתנמנם במשך כל הדרשה, ולא נתעורר משנתו גם לאחר שסיים המגיד דרשתו. העיר על כך המגיד: על שינה כזאת אפשר לומר, שהיא שינת חינוך.

ספר "חד וחלק" חלק ד' (דף קמח)

מזל טוב לנכדי שמעון בן שלמה נ"י, שיזכה להיות גדול בתורה

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, חיים אהרן לייב בן רבקה, שמחה ג'וזת בת אליז, חיים בן סוזן סולטנה, סשה שלום בן דבורה רחל, אבישי יוסף בן שרה לאה, אוריאל נסים בן שלמה, פייגא אולגה בת ברנה זרע של קיימא לרינה בת זהרה אנריאט. לעילוי נשמת: גייט מסעודה בת ג'ולי יעל, שלמה בן משה, דניאל בן רחל, רפאל שלמה בן אסתר.

